

II (14.)

DISSE^TRAT^IO PHILOSOPHICA,
DE
**IMAGINE DEI
IN HOMINE PRIMÆVO,
FINI CONVENIENTISSIMA,**

QUAM
ASSISTENTE DIVINA GRATIA,
AUSPICIIS
*SERENISSIMI ET CELSISSIMI PRINCIPIS
ET DOMINI,*

DN. FRIDERICI,

HASSIARUM LANDGRAVII, RELIQ.
*ACADEMIÆ MARBURGENSIS RECTORIS
MAGNIFICENTISSIMI,*

PRÆSIDE
VIRO LONGE CELEBERRIMO, EXCELLENTISSIMO,
D. JO. ADOLP. HARTMANN,

HIST. ET ELOQ. PROF. P. O.
PRÆCEPTORE SUO OMNI PIETATE ÆTERNUM
DEVENERANDO,

AD DIEM JULII A. R. S. MDCCXLIII.
IN PHILOSOPHORUM ACROATERIO
HORIS CONSUETIS
PLACIDO D. D. COMMILTONUM EXAMINI
PRO GRADU MAGISTERII
SUBJICIT AUCTOR

JO. PHIL. BURCARD. ASBRAND,
SPANGENBERGA HASSUS.

Phil. MARBURGI, TYPIS PHILIPPI CASIMIRI MULLERI.

D.
105,14

bil. V. 12.

ДЕДИОДАМ
ОУЕМЯЧ ЗИМОН И
АМЕЛГИЧИЧУОС РИП

ІОІЯНДІЯНІД

ОЛАДАЛЫКТАРЫН МУРАДАН
ЗАБОЛДАСЫЛЫВАДЫМ ЗУМЕДАЛ
АМЫЛДА ГАЙДАМ

ИМАМ ГАНДОДА ОД
МОСКОВСКОГО КРЕМЛЯ, ПРЕДСТАВЛЯЮЩИЙ
ПРЕСТИЖ И СЛАВУ РОССИИ

THE PRACTICAL EXAMINER FOR HIREROOMS.

A circular stamp with a double-line border containing the text "Sächsische Landesbibliothek Dresden".

A circular library stamp from the Landesbibliothek Dresden. The text "Landesbibliothek" is at the top and "Dresden" is at the bottom, both in a serif font.

DISSE

DISSERTATIO
DE
IMAGINE DEI IN HOMINE
PRIMÆVO, FINI CONVENIENTISSIMA.

Q. D. B. V.

Ineffabile summæ Dei Bonitatis beneficium erat, quo Protoplasti, primi nostri Parentes, præ omnibus aliis creaturis excellebant; conditi nimirum ad imaginem Numinis Sanctissimi, qua vivebant ad Creatoris sui gloriam in statu summe felici, in quo perseverantes præmium consummatæ felicitatis expectare quam certissime poterant. Quemadmodum vero in hoc apparet immensitas Bonitatis Divinæ, ita etiam simul, hominem in tali perfectione

A 2

cre-

creasse, conveniebat cum infinitis Dei & summis perfectionibus, præprimis Sapientia. Creaverat enim Deus hoc Universum ad manifestandas omnes & infinitas suas virtutes & perfectiones. Creaverat hominem, ut ab eo agnosceretur & cultu se dignissimo coleretur. Dignum itaque Sapientia Divina opus erat, hominem creare fini intento, ipsique constituto, convenienter, talibus hinc inde instructum qualitatibus, quibus Deum ut perfectissimum agnoscere, ut omnium Creatorem ex omnibus viribus perfecte glorificare, & in eo tanquam Summo Bono & suo Exemplari cum spe obtinendi præmii æternæ fruendæ beatitatis suavissime acquiescere poterat, Hoc itaque, quemadmodum Dei Sapientia postulabat: ita etiam actu Deus primos nostros parentes in perfectione fini convenientissima creavit, qua nempe aptum erant Deum glorificandi instrumentum; id quod in præsenti negotio, quantum vires valebunt, breviter ostendere & illustrare jam finis & animus est.

§. 1.

Veritas est omnium notissima certissimaque, hoc Universum esse mere contingens, adeoque suæ existentiæ rationem sufficientem habere non in se, sed in Ente absolute Necessario, ab ipso Universo distinctissimo, consequenter ita existente, ut non possit non existere, verum, quod rationem suæ existentiæ in sua habeat essentia, adeoque existat vi sua propria, ergo A se ipso. Existit itaque Ens A se, quod continet rationem sufficientem existentiæ hujus Universi, id quod appellatur Deus.

Potuis-

Potuissemus quidem existentiam Dei ut & attributa ejus omnia, quemadmodum Deo competunt, supponere. Sed vero Methodi gratia non potui non brevissime hic præmittere illa Dei attributa, quæ in sequentibus suppeditant ulteriori ejus, quod proposuimus, probationi principia. Non itaque animus est, attributa Dei, longa demonstrationis serie ex necessaria Dei existentia deducere, id quod censeretur merito opus superfluum. Sufficit ea brevissimis, quantum licet, attingere, quæ sequentibus exinde probandis inserviunt, quæ vero alibi prolixius sunt demonstrata. Lectori itaque Benevolo, Methodi amico, non displacebit, si præmiserimus principia, per se quidem jam satis nota & evicta, ad sequentia tamen demonstranda maxime necessaria.

§. 2.

Deus cum vi sua existat propria, adeoque rationem suæ existentiæ in nullo alio habeat (§. 1.) ; vi independentis Independentiæ, independens est. Et quoniam vi suæ essentiæ ita existit, ut non possit non existere; non potest habere existentiæ suæ vel initium vel finem, est itaque Æternus. Porro denique non potest esse Ens compositum, quoniam illud etiam potest non existere (per princip. Met.). Est itaque Ens simplex.

§. 3.

Omne Ens finitum est mutabile, & non existit *Deus est* necessario; Deus igitur est Ens infinitum, consequenter possidet omnes perfectiones compossibilis in gradu absolute summo, Ergo Deus est Ens perfectissimum.

Supponimus notiones Entis finiti & Infiniti ex Ontol. quibus evolutis apparebit clarius, Deum vi suæ necessariæ existentiæ esse Infinitum, cui propterea competant omnes perfectiones illimitate. Limitatio enim enti infinito repugnat.

§. 4.

Deus gaudet Intellectu, & quidem perfectissimo.

In Deo nimirum est ratio sufficiens existentiæ hujus Universi (§. 1.), Plures vero cum adhuc possibles sint mundi alii (§. 101. Wolf. Cosm.), ratio etiam adsit necesse est, cur Deus hunc præcise ad aëtum perduxerit, & non aliud (id enim vult princ. rat. suff.). Ratio vero hæc non potest desumi, nisi a mundis istis possilibus ipsis, ex quibus hunc elegit & ad aëtum perduxit (vide Wolfi Theol. N. P. 1. §. 120). Hi vero cum non aliter differre possunt, quam quod alter sit perfectior (ib. §. 324.). Ergo Deus hunc mundum ex & præ aliis istis æque possibilibus elegit, quia fuit aliis perfectior, adeoque optimus (ib. §. 325.). Hoc vero, ut facile patet, fieri neutquam potuisset, nisi Deus omnes mundos possibles distincte cognovisset & sibi illos simul repræsentasset, & ita uniuscujusque ab altero differentiam perspectam habuisset. Patet itaque, Deum gaudere distincta & simultanea repræsentatione omnium possibilium. Ergo Intellectu. Sed vero perfectissimo (§. 3.). Quod erat probandum.

Ingrediuntur, uti vides, hanc demonstrationem principia ex Ontologia & Theol. N. petita & supposta. Quæ ut supponantur, erat necessarium, nisi campum velimus intrare nimis latum, id quod a scopo nos nostro deflechteret.

§. 5. In-

§. 5.

Intellectus entium finitorum quemadmodum est Intellectus facultas possibilia distin^{ete} cognoscendi (vi def. quam *in genere suppono*), ita Intellectus Dei, Entis Infiniti, non quid? & est nuda facultas, non solum cognitio possibilium Intellectus quorundam, & quidem successive talis; sed distin^{catus} *Deo vindictatus*. Ita & simultanea omnium possibilium repræsentatio. Intellectus itaque est omne id, quod esse potest, simul, adeoque infinitus, hinc immutabilis (§. 3.).

Pater vero, Deo competere Intellectum infinitum propter necessariam suam existentiam & exinde fluentem Infinitatem (§. 3.), adeoque Intellectus hujus Infinitudo & immutabilitas venit ex Dei Infinitudine. Unde simul evidens est, talem Intellectum in entia finita cadere non posse. Non itaque in illa cadit cognitio omnium possibilium, neque cognitio eorundem simultanea, quæ perfectio est solius Intellectus Dei.

§. 6.

Ratio sufficiens existentiæ hujus Universi continentur in Deo (§. 1.). In essentia ejus contineri nequit; alias mundus esset necessarius. Ergo contineri debet in illo actu, quo Deus hunc mundum ex aliis possibilibus elegit & existere voluit; competit itaque Deo voluntas libera, liberrima, perfectissima, & immutabilis (vide §. 3.).

Sufficiat hic breviter probasse, Deo competere voluntatem liberam & perfectissimam. Plura de voluntate Dei ejusque Libertate desiderans, alibi inveniet satis evicta. Merito itaque abstinemus a pluribus adducendis præter necessitatem,

§. 7. Deus

§. 7.

Deus semper vult optimum.

Deus semper vult optimum.
Gaudet enim voluntate perfectissima (§. 6.).
Hæc vero subsistere non potest, nisi semper velit
optimum; Deus igitur semper vult optimum (§. 6.).

§. 8.

*Voluntas
Dei est stentia.*

Voluntas Dei est principium omnium rerum exi-
principium   Ratio existentiæ hujus Universi continetur in
omnium   Deo (§. 1.), & quidem in ejus voluntate (§. 6.). Ra-
rerum exi-   tio itaque omnium rerum existentiæ, tanquam quæ
stentia.   omnes hoc Universum constituunt, est in Voluntate
Dei. Id, quod continet rationem alterius, dicitur
ejus principium. Ergo Voluntas Dei est principium
omnium rerum existentiæ.

Dum hic asserimus, Voluntatem Dei esse omnium
existentiarum principium, facile absque monitione
pater, me hic affirmare, quod omnia existant unice
per voluntatem Dei potentem, qua omnibus dat exi-
stentiam. Confirmant hoc Sacræ Literæ, imprimis
historia Creationis, ubi legimus, omnia ad nutum
Dei momentaneæ exstitisse. Ita cum Deus dicebat:
fiat Lux, statim adjicitur, & erat Gen. 1. v. 3. Ubi vide-
mus, Deum omnia facere per nutum suæ Voluntatis.

§. 9.

*Sanctum
& Sancti-
tas quid?*

Quemadmodum Sanctum in genere significat
separationem (ita nimirum in V. T. vasa templi vo-
cabantur Sancta, quoniam separata erant ab usu com-
muni & solummodo dicata cultui ceremoniali); ita
respectu ad Deum & entia rationalia Sanctum est,
quicquid separatum est ab omni imperfectione. San-
ctitas itaque est separatio ab omni imperfectione.

§. 10.

§. 10.

Deus est Spiritus, & quidem perfectissimus, cui Deus est competit Sanctitas summa vi suæ essentiæ.

Est enim Ens simplex (§. 2.), Intellectu perfectissimo (§. 4.), & Voluntate perfectissima (§. 6.) mus, cui præditum. Ergo (videf. Spiritus) Deus est Spiritus, & quidem perfectissimus. Q. e. primum.

Possidet omnes perfectiones compossibilis illi- vi suæ es- mitate (§. 3.). Ergo omnes imperfectiones absolu- sentia. te a Deo sunt separandæ (ex lege oppositorum). Est itaque Deus ab omnibus imperfectionibus separatis- simus. Ergo ipsi competit Sanctitas summa (§. 9.). Summa vero Dei perfectio fluit ex ejus Infinitate, & hæc ex ejus essentia (§. 3.). Competit itaque ipsi Sanctitas summa vi suæ essentiæ. Q. e. alterum.

§. 11.

Sanctitas hæc Dei summa, ipsi competens vi Sanctitas suæ essentiæ (§. 10.), Deo essentialis est, adeoque im- Deo essen- mutabilis (§. 3).

§. 12.

Voluntas sancta dicitur, quæ separata est ab Sanctitas omni imperfectione (§. 9.). Perfectio vero volun- voluntatis tatis est appetere bonum & aversari malum. Im- imperfectio vero appetere malum & aversari bonum. *in quo con-*
sistat? Sanctitas itaque Voluntatis est perfectio illa volunta- tis, qua omnis appetitus mali ab illa separatus est.

Loquor hic de bono non apparenter tali, sed vero. Licet enim voluntas non appetat, nisi sub ratione bo- ni, tamen illud, quod appetit, non semper vere bo- num est.

§. 13.

*Sanctitas
voluntati
essentialis
quando est?*

Sanctitas Voluntati essentialis est, si voluntas appetit bonum & aversatur malum vi suæ essentiæ, adeoque cui voluntati illa competit, illi impossibile plane est, ut bonum non appetat & malum non aversetur.

Ex Essentia quiequid sequitur, illud etiam ex illa sequitur necessario, quod nemo in dubium vocabit, qui modo notiones novit essentiæ. Si enim aliquid ex essentia sequitur; tum illud per essentiam determinatur, adeoque tum erit attributum, quod necessario tamdiu inest, quamdiu adest illa essentia. Si itaque Sanctitas voluntati inest vi ejus essentiæ; tum per illam determinatur, adeoque impossibile est, ut, hac durante essentia voluntatis, non duret ipsius Sanctitas per essentiam determinata. Cum vero voluntas, cui competit illa Sanctitas, bonum non possit non appetere & malum non aversari (vi §. præsentis), impossibile etiam erit, durante voluntatis essentia, illam appetere malum pro bono vero. De hoc enim sermo est.

§. 14.

*Voluntati
Dei com-
petit San-
ctitas sum-
ma, essen-
tialis &
immuta-
bilis.*

Voluntati Dei competit Sanctitas summa, essentialis, adeoque plane immutabilis.

Deo competit voluntas perfectissima & immutabilis (§. 6.), quæ semper appetit bonum (§. 7.), consequenter malum semper aversatur. Ergo voluntati Dei competit Sanctitas (§. 13.), & quidem summa (§. 3.6.). Nemo vero non videt, Deum appetere bonum & aversari malum vi suæ essentiæ. Summa enim voluntatis perfectio fluit ex Dei infinitudine, & hæc ex ejus essentia, uti patet collatis (§. 1. 2. 3. 6. & 7). Ergo ipsi competit Sanctitas summa essen-

essentialis. **E**ssentia vero Dei necessaria est (§. 1), & voluntas ejus immutabilis (§. 6.). Ergo etiam immutabilis esse debet ejus Sanctitas.

Voluntatem pro nostro concipiendi modo præcedit semper cognitio ejus, quod appetit. Quoniam itaque Deus omnia possibilia distincte cognoscit (§. 4. §.), novit etiam omnia, quæ sunt bona; non igitur potest fieri, ut voluntas ejus versetur circa malum. Voluntas enim vi suæ naturæ semper vult bonum, & si vult malum, quod in se tale est, tum tamen illud malum habet pro bono, adeoque hoc venit ex defecetu cognitionis. Hoc vero in Deo, ut fiat, impossibile est, quia gaudet Intellectu infinito & perfectissimo. Præterea Sanctitatis immutabilitas satis stabilitur ex eo, quod Deus sit Ens summe perfectum, ex quo imperfectio omnis absolute excluditur.

§. 15.

Cum voluntas Dei semper appetat bonum *Deo competente* (§. 7. 14. 13.), non etiam potest delectari imperfectionem, *petit bonificatione*. Vult itaque omnium creaturarum perfectiōtās sum-nem, ipsisque tribuit talem, qualēm ipsis tribuere ^{ma.} potest, adeoque Deus ad id semper pronus est. Bonitas vero definitur per promptitudinem omnibus talēm conferendi perfectionem, cujus sunt capaces. Deo igitur competit bonitas & quidem summa (§. 3.)

Logor hic de Bonitate Dei morali, alia nimis rūm est essentialis. Adjeci etiam in hoc §pho. Deum tribuere omnibus perfectionem talēm, qualēm potest ipsis tribuere. Entia enim omnia extra Deum sunt finita. adeoque ipsis tribuere non potest aliam perfectionem essentialem, quam cujus tanquam finita capacia sunt.

B 2

Por-

Porro denique tribuit illis perfectionem accidentalem, qualem potest, nempe qualem ejus permittit Sapientia.

§. 16.

*Aetus Voluntatis
Dei conveniunt cum ejusdem regula.*

Cum Deus sit independens (§. 2.); sequitur etiam, ipsum velle semper independenter ab omni ente alio extra se (§. 6.). Sed vero Deus non potest velle, nisi quod cum suis perfectionibus convenit. Voluntas itaque Dei semper agit conformiter suis perfectionibus, & impossibile est, ut Deus velit suis perfectionibus contrarium. Voluntas ergo Dei semper in volendo sequitur Dei perfectiones. Perfectiones itaque Dei sunt regula ipsius Voluntatis, adeoque (per demonstrata) actus voluntatis Divinæ sunt convenientes ejusdem Regulæ, nempe suis perfectionibus.

Nemo non videt, per id, quod voluntas Dei observet regulam, nempe Dei perfectiones, non detrahi Libertati voluntatis. Nam se ipsum determinat liberrime, sed vero ad id, quod perfectionibus ejus non contrariatur, id quod summa Dei postulat perfectio.

*Rectitudo
Voluntatis
quid?*

Rectitudo Voluntatis est convenientia sive consensus actuum voluntatis cum ejusdem regula.

Id, cui convenienter actiones nostræ sunt instituendæ, dicitur earundem Regula (§. 146. Wolfi Mor.). Ita actionum nostrarum regula est lex naturæ, jubens, ut faciamus, quod nos & statum nostrum perficit. Si jam voluntas non vult, nisi quod ad nostram perfectionem facit; tum convenit cum ejusdem Regula, quæ est, nos perficere & tum ipsi tribuitur Rectitudo, quatenus minimorum actus produxit regulæ conformes.

§. 17.

§. 18.

§. 18.

Voluntati Dei competit Rectitudo maxima & Voluntas immutabilis.

Aetus nimirum voluntatis Dei semper, adeo-
que immutabiliter, sunt conformes regulæ ejusdem,
nempe summis suis perfectionibus (§. 16.). Ergo
maxima ipsi competit Rectitudo & immutabilis
(§. 17. 3.).

Hanc Dei rectitudinem & alias Dei perfectiones Mo-
ses prædicat in cantico, Deut. 32. v. 4. *Rupis illius opus
perfectum, omnes enim viæ ejus (sunt) jus, fortis, fidelis
& expers iniquitatis, justus & rectus est.* Et alibi plu-
ribus in S. Sacra.

§. 19.

Deus est in se beatissimus.

Possidet enim omnes perfectiones in gradu ab-
solute summo (§. 3.), quas vi sui Intellectus perfe-
tissimi cognoscit (§. 4. 5.). Ex intuitu vero perfe-
ctionum suarum infinitarum non potest non oriri in
Deo voluptas maxima (§. 511. Wolfii Psych. emp.). Hæc vero propter Dei independentiam & immu-
tabilitatem (§. 2.) semper durat. Possidet itaque
Deus & fruitur summa & semper duratura volupta-
te, ex perfectionibus ejus orta (per demonstrata.). Jam vero in possessione & fruitione perpetua sum-
mæ voluptatis consistit summa beatitudo. Ergo
Deus est in se beatissimus. Q. e. d.

§. 20.

*Finis, quem Deus in creatione hujus Universi Finis, in
intendit, est manifestatio suæ gloriæ.*

Deus enim est perfectissimus (§. 3. 10.), & in

versi a Deo se beatissimus (§. 19.). Non igitur per creationem intentus, hujus Universi potuit intendere majorem sui perfectionem, &, quoniam omnia cognoscit ex se ipso & ab æterno (§. 4. 5. 2.), hinc & suas perfectiones in time novit. Non potuit etiam hoc Universum creasse, ut ipse suas perfectiones exinde demum cognoscat. Nihil itaque remanet, quam ut finis, quem intendit, sit manifestatio suæ gloriæ, nisi alias dicere Velis, Deum frustra hoc Universum creasse, quod impium est & absurdum.

§. 21.

Manifestatio gloria quid?

Gloriam suam manifestare dicitur Deus, quatenus suas perfectiones summas creaturis rationalibus notas facit.

Unusquisque sua sponte intelligit, nullam manifestationem locum invenire posse, nisi adhuc creaturæ rationales, quibus illæ manifestantur; in bruta enim non cadit manifestatio.

§. 22.

Deus gaudet Sapientia summa & infinita.

Deus gaudet sapientia, & quidem summa, & Creavit enim hoc Universum ad gloriæ suæ manifestationem (§. 20.). Novit vero omnia possibilia distinete (4. 5.). Ergo cognoscit etiam, hoc universum esse medium fini convenientissimum, novit etiam omnia media in hoc Universo ita subordinare, ut tendant certissime ad finem (id quod omne ex ejus Intellectu infinite perfecto fluit). Gaudet itaque Deus scientia eligendi media fini convenientissima. Ergo (vi def. sapientiæ) gaudet Sapientia. Patet vero, Dei Sapientiam fluere ex Intellectu ejus per-

perfectissimo & infinito. Ergo etiam Sapientia Dei infinita & summa sit necesse est. Gaudet itaque Deus Sapientia summa, & infinita (§. 3. collat.).

Patet etiam ex hoc simul, Sapientiam talem, quælis Deo competit, in nullam cadere posse creaturam, quæ sunt limitatae, & intellectu gaudere possunt non nisi finito.

§. 23.

Dominium dicitur Jus pro arbitrio disponendi *Dominium de ipsa rerum substantia, usu & fructu.* *quid?*

Suppeditat hanc definitionem Ill. Wolfius in Theol. N. P. I. §. 954. Ubi in antecedentibus terminos illam ingredientes explicavit. Jus nimirum dicit facultatem moralem agendi, quæ est potentia id agendi quod moraliter possibile est. Moraliter vero possibile dicitur id, quod licitum est. Non opus igitur est illam porro adstruere.

§. 24.

Dominium definitur per facultatem moralem *Differenda disponendi de rerum substantia &c.* (§. 23.). Sed *vetia Domi-* ro facultas illa moralis considerari potest *vel*, quatenus facultatem aliquis moralem habet in *rem*, quoad *externi*, modum, sic *vel* aliter de illa disponendi, *vel*, quatenus facultatem aliquis habet de ipsa rei existentia disponendi, ut nempe res nova creetur, vel creata annihiletur. Si aliquis habet jus in *rem*, priori modo disponendi de illa, tum ille dicitur habere *Dominium externum*. Si posteriori modo, tum *internum*.

Suppetitavit hæc Cel. CANTZIUS de Regimine Dei Univ. (§. 150. 151.).

§. 25.

Deo competit Dominium in omnes creaturas in- *Deus est* *ternum & externum.* *Summus*

Ratio

*Supre-
mus Do-
minus.*

Ratio enim omnium rerum existentiarum est Voluntas Dei (§. 8.). Omnes itaque res existentes a Deo dependent *quoad existentiam*. Quemadmodum vero existere incepérunt per voluntatem Dei (§. 8.), ita etiam, quoniam sunt contingentes (§. 1.), adeoque vi sua propria, quod attributum solius Entis Necessarii est, existere nequeunt, si porro existunt; existant per voluntatem Dei necesse est, Dependent igitur a Deo *quoad durationem*. Omnia denique, quae Deus creavit & conservat (per demonst.), creavit ad certum finem (§. 20.), ad quem illa etiam omnia dirigit, prouti placet (§. 22. 2.). Dependent itaque a Deo *quoad modum existentiae*. Jam vero, qui omnibus rebus dedit existentiam, qui omnia denique illa conservat, ita, ut cessante conservatione in nihilum recidant, qui porro omnia dirigit ad suos fines prouti vult, (per demonstrata); ille utique habet facultatem moralem disponendi de ipsa rei substantia tam externe quam interne, ejusque usu & fructu (quod per se patet). Ergo Deo competit Dominium in omnes creaturas (§. 23.), & quidem tam externum quam internum (§. 24.).

Patet quam evidenter ex hisce, summum & supremum Dei in omnia Dominium, cui simile non invenitur, nec inveniri potest. Infra etiam videbimus differentiam maximam, quae intercedit dominium inter Dei, & illud, quod Deus homini primævo concessit. Habebat nimimum, imo non aliud habere poterat, Dominium tantummodo a Deo concessum in creaturas externum, non vero internum, ad quod pertinet Creatio ex nihilo, & annihilatio rei creatæ, quæ potentiam hominis plane transcendit. Sed de hoc infra.

§. 26.

§. 26.

Cum itaque Deo competit Dominium in omnia *Dominium*
externum & internum (§. 25.), Deus vero plane sit *Dei est ab-*
independens (§. 2.); patet ex eo, Deum nemini te- *solutum &*
neri reddere rationem; adeoque Dominium *Dei est summum.*
absolutum, independens, & summum.

§. 27.

Actiones ex motivo alterius perfectionum su- *Definitio*
ceptæ dicuntur *Cultus.* Quo majores itaque adsunt *Cultus,*
in Ente aliquo rationali perfectiones, eo major etiam
ipso debetur cultus.

§. 28.

Cum Deus possideat omnes perfectiones com- *Finis, a..*
possibles in gradu absolute summo (§. 3.); facile pa- *Deo in cre-*
tet, Deo deberi cultum summum. Sequitur itaque *atione hu-*
cultus perfectiones Dei, adeoque est consequens per- *jus Uni-*
fectionum Dei cognitarum, & conveniens est natu- *versi in-*
ræ Dei. Jam vero, cum Deus intendat in creatio- *tentus,*
ne hujus Universi manifestationem suæ gloriæ (§. 20.), *quis?*
hic vero finis simul involvat creaturas rationales
(§. 21.); non potuit etiam non intendisse Cultum,
ex perfectionibus suis resultantem, alias enim inten-
dendo manifestationem suæ gloriæ non intendisset fi-
nem, naturæ suæ convenientem. Finis itaque in
creatione hujus Universi intentus est manifestatio
omnium suarum perfectionum & cultus hinc re-
sultans.

Dum nimirum Deus hoc Universum creavit, ut ma-
nifestet creaturis rationalibus creandis infinitas suas
perfectiones, intendit etiam simul, ut creaturæ istæ
perfectiones ejus agnoscant, & hoc non tantum, sed

C

ut

ut verbis & factis etiam laudent & celebrent creatorem suum omnipotentem. Nuda enim perfectionum manifestatio, ut nempe a creaturis rationalibus agnoscerentur, non tamen illis conformiter ab illis ageretur, non potuit a Deo intendi; quoniam ita Deus finem intendisset, vel nullum vel imperfectum, Deo autem cultus competit summus vi infinitarum ejus perfectionum, quem etiam non potuit non intendere.

§. 29.

*Vi finis a
Deo inten-
ti creanda
erant crea-
ture ratio-
nales,*

Cum adeo finis Dei sit manifestatio suarum perfectionum & cultus hinc resultans (§. 28.), vi finis istius creandæ erant creature rationales (§. 21. 17.).

Nemo non videt, finem Dei postulare creature rationales, sine quarum existentia finis ille cessat. Cum decreto igitur manifestandi gloriam arctissime conne-
xum est decretum creandi creature rationales.

§. 30.

*Finis, ho-
minicor-
stitutus,
quis?*

Finis itaque creaturis rationalibus a Deo con-
stitutus, est, ut Deum colant (§. 28. 29.). Homini igitur, qui ex numero illarum est, finis præfixus est, ut Deum colat.

Nihil certe remanet, quo homo possit gloriam Dei promovere, quam ipsum colendo, ad quem finem etiam ipsum creatum esse diximus.

§. 31.

*Conveni-
enter fini
creatum
quid dica-
tur?*

Si Deus creat Ens A ad finem aliquem B, & illud A ita creatum est, ut finis B per illud obtineri possit; tum A dicitur esse creatum fini B convenienter. Convenienter itaque fini creatum esse dici potest, quod habet ea, quæ ad finem obtainendum sufficiunt.

§. 32.

§. 32.

Homo creandus erat fini a Deo intendo, & homini præfixo, convenienter.

Pone, quod non; ergo creandus erat, ut finis intentus non potuerit obtineri (§. 31.). Deus itaque debuisset opus creare imperfectum & fini contrarium (§. 18, 22.), quod de Deo impium est cogitare: manet itaque verum, quod supra asseruimus.

Quis auderet affirmare, vel etiam cogitare, hominem non fuisse creandum fini convenienter? Deus nimirum Sanctissimus & Sapientissimus & Potentissimus, creat omnia fini convenienter, & vult, & potest.

§. 33.

Colere dicitur homo Deum, si actiones suas determinat ex motivo perfectionum Divinarum (§. 27). Duo itaque potissimum cultus involvit, *primo* Cognitionem perfectionum Divinarum, *secundo* determinationem actionum ex motivo perfectionum istarum cognitarum. Patet vero per se, requiri cognitionem, ad cultum rite præstandum, distinctam, absque qua non intelliges, quid perfectiones Dei postulant. Motiva sunt rationes volendi & nolendi. Homo itaque Deum colit, si suscipit actiones, quarum rationes, illas volendi vel nolendi, sunt perfectiones Dei, adeoque non debet velle, nisi cujus rationes sunt Dei perfectiones, debet itaque inclinaciones voluntatis producere perfectionibus Dei conformates. Requirit itaque, per asserta, cultus, cognitionem perfectionum Dei distinctam, & inclinaciones voluntatis perfectionibus Dei convenientes, si cultus nimirum consideratur, ut actu præstandus.

C 2

Ques-

Quoad possibilitatem Deum colendi, supponitur facultas perfectiones Dei distincte cognoscendi, & facultas agendi perfectionibus Dei conformiter, quod per se satis evidens est, si modo attendamus ad notionem cultus. Prius pertinet ad Intellectum, posterius ad voluntatem liberam. Cultus itaque involvit, quoad possibilitatem illum præstandi, 1. Intellectum, 2. Voluntatem liberam. *Quoad actualitatem* vero non sufficiunt illæ facultates (per dem.), sed requiritur *primo* cognitio perfectionum Dei actualis distincta, & *secundo*, Inclinatio voluntatis habitualis perfectionibus Dei cognitis conformis.

Non credo, asserta posse ullo modo in dubium vocari. Colere enim nemo Deum poterit, nisi habeat facultates. Colere nemo Deum poterit actu, nisi illum cognoscat, & suas actiones ipsi actu conformet. Hæc præmittenda esse duximus, ut ex eo pateat, quomodo homo pro fine a Deo intento, qui cultus Deo præstandus erat, fuerit creandus. Si jam Deus ipsum creavit, ut se colat actu; ipsum etiam debuit vi suæ sapientiæ ita creasse, ut ipsum actu colere possit, quod in sequentibus probatur.

§. 34.

Quomodo homo fuerit creandus. Homo creatus erat, ut Deum colat (§. 30.). Creandus erat fini isti convenienter (§. 32.), adeoque etiam creandus erat ita, ut instructus esset iis facultatibus & dotibus, quæ ad cultum istum præstandum sufficiebant (§. 31.).

Videbimus jam porro, quibus requisitis homo vi finis a Deo intenti fuerit creandus, & hæc erunt ea, quæ ad finem requiruntur, & sine quibus ille obtineri nequit.

§. 35.

§. 35.

Homo creandus erat cum Intellectu, & Voluntate libera.

Creatus enim erat, ut Deum coleret (§. 30.). Creandus erat fini huic convenienter (§. 32.), adeoque iis dotibus instructus esse debebat, quas cultus actu præstandus postulabat (§. 31.). Hic vero postulat (quoad possibilitatem) Intellectum, & Voluntatem liberam (§. 33.). Ergo homo creandus erat cum Intellectu & Voluntate libera. Q. e. d.

Homo est ens finitum, adeoque in eum cadere nequit Intellectus infinitus, qui soli Deo competit (§. 5. & Sch.); impossibile itaque erat, ut homo crearetur cum tali Intellectu, quo possit omnia possibilia distinete cognoscere. Hoc etiam præterea non postulabat finis, ad quem erat conditus.

§. 36.

Creandus erat cum cognitione perfectionum Dei Creandus actuali distincta, & habituali inclinatione voluntatis erat cum agendi perfectionibus Dei cognitis convenienter.

Creatus erat, ut Deum coleret (§. 30.), & huic fini creandus erat convenienter (§. 32.). Creandus itaque erat cum iis, quæ ad cultum præstandum sufficiebant (§. 31.). Sed vero ad cultum actualem non sufficit nuda facultas cognoscendi & agendi voluntati Dei convenienter (§. 33.), sed requiruntur præterea cognitio perfectionum Dei actualis distincta, & habitualis voluntatis inclinatio agendi perfectionibus Dei cognitis convenienter (ibid.). Ergo homo creandus erat cum cognitione perfectionum Dei di-

C 3

stincta

stincta actuali, & habituali voluntatis inclinatione agendi perfectionibus Dei convenienter. Q. e. d.

Loquor hic, quomodo homo creandus fuerit, si creatus erat, ut Deum actu coleret. Si enim ad finem illum conditus erat, ut Deum actu coleret; tum etiam sua sponte unusquisque concedet, illum fuisse iis requisitis creandum, quibus ipsum creandum fuisse jam afferimus, id quod patebit, si paulo accuratius inquiramus, quid involvat cultus (§. 33.). Nemo enim exhibitus est Deo cultum, qui facultatibus tantum pollet Deum colendi; iis necessario superaccedere debet actualis cognitio, & habitualis conformatio voluntatis cum perfectionibus Dei.

§. 37.

*Creandus
erat cum
anima ra-
tionali.* Ex antecedentibus jam satis manifestum est, Hominem creandum fuisse cum Spiritu sive anima rationali (§. 35. 36.).

In ens compositum non cadit Intellectus & Voluntas, sed hoc entis simplicis est. Ubi itaque Deus decreverat talem hominem creare, qualem postea actu etiam creavit, omnino ille creandus erat cum Intellectu et Voluntate libera (§. 35.). Ergo per immediatam consequentiam cum Spiritu, qui Ens simplex est Intellectu & voluntate libera praeditum.

§. 38.

*Finis ho-
mini a Deo
constitutus
est, ut suam
& aliorum
querat per-
fectionem,* Homo, creatus a Deo, ut se coleret, tanquam Ens finitum non poterat creari in tali perfectione, cui nihil possit accedere. Hoc enim naturæ Entis rationalis finiti repugnat. Summa nimurum perfectio non cadit nisi in solum Deum. Ergo homo creabatur in tali perfectione, quam finis a Deo intentus requirebat.

bat. Et, quoniam (per jam dicta) homo se semper potest reddere per actiones suas perfectiorem, Deus, qui summe bonus est (§. 15.), non potest non velle, ut per actiones suas liberas se reddat perfectiorem. Deus itaque homini finem constituit, ut suam perfectionem promoteat. Quemadmodum vero Deus omnium creaturarum vult perfectionem (§. 15.), ita etiam vult, ut homo, si possit, & aliorum perfectionem promoteat. Finis itaque homini a Deo praefixus est, ut tam suam propriam quam aliorum perfectionem promoteat.

Hominem, per suam naturam, semper progredi posse a perfectione una ad alteram, nemo in dubium vocat. Quum itaque Deus hominem creaverat, non puterat ejus progressum ad imperfectionem velle, eoque delectari, quod est contra ejus Sanctitatem & summam bonitatem. Volebat igitur ejus perfectionem, quam promovendam ipsi etiam pro fine constituit,

§. 39.

Cum itaque Deus homini una cum cultu, Deo *Cui finē* præstando, finem, ratione sui ipsius, nempe hominis, constituerit, ut suam & aliorum perfectionem *creandus erat convenerit.* promoteat (§. 38.), creandus etiam erat homo, quem admodum ad cultum; ita etiam ad hunc finem, convenienter (§. 32.).

Nega assertum, tum homo nec suam propriam nec aliorum perfectionem poterit promovere, adeoque Deus non obtinebit, quod voluit, sed finem voluisset & præfixisset frustra. Sed quis auderet hoc affirmare, nisi velit contra Dei perfectiones gravissime pecare (§. 22.)?

§. 40.

§. 40.

*Ergo cum cognitione boni & mali distincta, vi finis sibi præfixi.
boni & mali distinctione.*

Creatus enim erat, ut sui aliorumque perfectionem promoveret (§. 38.), & huic fini creandus erat convenienter (§. 39.). Ergo creandus erat ita, ut posset actu suam & aliorum perfectionem quærire (§. 31.). Jam vero in aperto est, actiones bonas nostram perfectionem promovere, malas vero illam impedire. Supponitur itaque, ut homo cognoscat, quænam actiones sint bonæ, quænam malæ, quod evidens est. Ergo homo ad finem ipsi præfixum creandus erat cum cognitione Intellectus boni & mali distincta.

Cognitionem boni & mali homini fuisse adcreandam non negabit, qui modo perpendit, hominem fuisse creandum fini convenienter. Si vero hic affirmatur, hominem debuisse instrui cognitione boni & mali, non eo sensu id accipiendum est, ac si homo debuisset possidere cognitionem, quæ se extenderet ad omnia. Sufficiebat talis cognitio boni & mali, qua recte applicata finem consequi poterat. Cognitio præterea hæc fuit limitata, quoniam in ejus Intellectum finitum illimitata cadere non poterat. Infra videbimus hominem primævum sibi adhuc repræsentare potuisse quædam confuse, ubi, si intellectum suum & cognitionem ejus accreatam non recte adhibuit, adeoque ad confuse repræsentati cognitionem distinctam pervenire non studuit, culpa redundat in ipsum, si confuse cognitum tanquam bonum verum voluit, quod tamen bonum apparens fuit.

§. 41.

Porro homo creandus erat cum habituali inclinatio-

natione ad bonum, id quod requiritur ad perfectionem suam propriam & aliorum promovendam (§. 38. 39.).

§. 42.

Homo per experientiam ita creatus erat, ut *Homini* corpus ipsius animale indigeret variis ad sui *concen-*
dum erat *conservationem* alimentis. Hinc ad sui *conservationem* opus habebat *creaturis* variis inanimatis. Patet itaque, hominem sui ipsius & aliorum perfectionem promovere non potuisse, nisi ipsi fuerit Jus, disponendi pro arbitrio de rei substantia, usu, & fructu, concessum. Ergo Deus ipsi concedere debebat Dominium in *creaturas* sibi ad finem necessarias (§. 39. 23.).

Ex terminis patet, quale dominium illud fuerit, a Deo concessum. Ergo, non absolutum & independens, &, cum Dominium internum soli Deo competit (§. 25.), illud hominis tantummodo externum esse potuisse adeoque etiam fuisse, manifesto sequitur:

§. 43.

Deus ea, quæ creat actu ad certum finem, creat Deus etiam ita, ut finis possit obtineri, consequenter fini convenienter (§. 31.).

Pone, Deum aliquid creare ad certum finem, illud tamen non ita, ut finis possit obtineri; tum crearet media fini non convenientia (§. 31.), adeoque media fini disconvenientia elegisset, quæ tamen omnia una cum optimis bene novit (§. 22.). Media itaque aut noluit creare aut non potuit. Prius est absurdum, nam voluit finem. Posterius certat cum ejus Omnipotentia & Sapientia. Verum igitur est assertum.

D

§. 44.

§. 44.

Homo pri-
mævus
creatus
fuit ita,
quemad-
modum pro
fine crea-
dus erat.

Diximus hucusque, qualem Deus homini con-
stituerit finem, & quomodo ad finem istum obti-
nendum fuerit creandus. Homo vero cum (per ex-
perientiam) actu creatus sit a Deo, & quidem ad fi-
nem, quem diximus (§. 20. 29. 30. 38.). Deus etiam
creet id, quod ad finem certum creavit, fini conve-
nienter (§. 43.); per immediatam consequentiam ex-
inde fluit, Deum hominem primævum ita creasse,
quemadmodum ad finem istum obtainendum crea-
dus fuit.

Studio adjeci hominem *primævum*. Nam tristis li-
cet abunde, proh dolor! testetur experientia, nos ea,
quæ in antecedentibus ad Deum actu colendum, no-
stramque & aliorum perfectionem promovendam re-
quiri diximus, minime adhuc omnia & ita perfecte possi-
dere, sed eorum tantummodo reliquias quasdam su-
peresse; ex nostratamen hac imperfectione non sequi-
tur, hominem primitus creatum in tali fuisse statu a
Deo conditum, ac nos jam reperimus. Sacra scriptu-
ra certe dicta confirmat, & omnibus contradictibus
silentiom imponit, quando expressis verbis in historia
creationis primi hominis, quam ratio certe ignorat,
testatur, Deum hominem fecisse ad sui imaginem,
adeoque patet, hominem primævum fuisse creaturam
præstantissimam. Et utinam nos non maiorem habe-
remus perfectionem!

§. 45.

Homo pri-
mævus ha-
buit Intel-
lectum &
Volunta-
tem libe-
ram.

Homo primævus Adam Intellectum habuit &
Voluntatem liberam.

Creatus erat nimirum, ut Deum coleret (§. 30.).
Hinc creandus erat cum Intellectu & voluntate libe-
ra (§. 35.). Sed vero Deus creavit hominem pri-
mæ-

mævum actu, quemadmodum creandus erat (§. 44.). Ergo creavit illum cum Intellectu & Voluntate libera. Consequenter homo primævus habuit Intellectum & voluntatem liberam.

Hæ enim erant facultates ad culum Deo exhibendum necessariæ, quibus deinde superaccedebat cognitio accreta & voluntatis habitualis inclinatio agendi perfectionibus Dei convenienter, uti statim videbimus.

§. 46.

Patet sua sponte magna differentia, quæ inter- *Differen-*
cessit Intellectum inter Dei & hominis primævi. In- *tia Intel-*
lectus enim Deo inest 1. per modum actus, 2. co- *lectus Dei*
gnoscit omnia possibilia, 3. ea simul, unico actu, *& homi-*
4. omnia possibilia Deus cognoscit distincte (§. 5.) In- *nis.*
tellectus vero hominis ipsi inest 1) tantummodo po-
tentialiter, 2) cognoscere potest tantum quædam
possibilia, 3) cognoscit non omnia distincte, 4) co-
gnoscit omnia successive.

Asserti veritas patet ex eo, quoniam in hominem, utpote ens finitum, Intellectus infinitus cade-
re non poterat. Hoc vero hic fusius demonstrare
spatium non permittit, nimis etiam aberraret a no-
stro scopo, adeoque ea hic nobis facile concedet
unusquisque. Intellectus itaque hominis primævi
erat limitatus, qui exercitio demum crescere pot-
erat, & magis perfici, prouti etiam noster.

§. 47.

Homo primævus cognitionem habuit perfectionum Cognitio-
Dei actualēm distinctam sibi a Deo accreatam. *nem habuit*

Deum nimirum hominem creasse fini, ad quem perfec-

D 2

erat

*n:um Dei
distinctam
actualem
concrea-
tam.*

erat conditus, nempe cultum, convenienter, diximus (§. 43. 44.). Ut vero fini convenienter crearetur, creandus erat cum cognitione perfectionum Dei actuali distincta (§. 36.). Ergo sequitur Deum homini accresce cognitionem perfectionum suarum distinctam actualem. Homo itaque primævus cognitionem habuit distinctam actualem perfectionum Dei sibi accreatam.

Dum hic asserimus, hominem primævum habuisse cognitionem perfectionum Dei actualem accreatam, & quidem ideo, quoniam finis illam postulabat, ad quem Deus ipsum creaverat (§. 30. 33. & 36.); non eo ipso homini denegamus usum rationis, quo poterat ex contemplatione hujus Universi ratiocinando ad Dei perfectiones ascendere, & illarum sibi quasdam notiones formare. Si vero etiam objicitur, non opus fuisse, ut homini daretur cognitio perfectionum Dei actualis, quoniam illam potuerit ex consideratione hujus Universi sibi acquirere, tum facile hæc objectio refelletur, quando consideramus, quod tum homo non fuerit creatus fini convenienter (§. 33.), &, si homo, Intellectum suum exercendo, tandem pervenire debuerit ad cognitionem perfectionum Dei; tum homo non potuisset Deo statim exhibere talum cultum, quem Deus ipsi constituerat; ut exhiberet, & Deum non ita perfecte colere potuisset, quemadmodum poterat, cum perfectiones Dei jam actu cognoscebat. In (§. 46.) jam diximus, Intellectum hominis esse finitum, qui possit crescere & augeri. Ita etiam hæc cognitio fuit limitata, poterat enim incrementum capere confirmingo ea, quæ cognoscebat de perfectionibus Dei, per considerationem hujus Universi, vel etiam poterat augeri per Revelationem quandam, id quod omne ex eo patet, quoniam impossibile est, ut ens finitum habeat Intellectum

le^ctum infinitum, vi cuius omnia distincte simul cognoscatur.

§. 48.

Habuit accreatam inclinationem voluntatis habitualem agendi perfectionibus Dei convenienter. Homo primævus inclinatio- mævus in- nembabuit voluntatis habitualem agendi per- fectionibus Dei conve-

Creatus enim homo primævus erat actu, quem admodum creandus erat (§. 43-44.). Ergo habuit accreatam inclinationem voluntatis habitualem agendi perfectionibus Dei convenienter (§. 36.).

§. 49.

Homo primævus creatus erat cum cognitione boni & mali distincta.

Procedit demonstratio eo modo, quo antecedentia demonstrata sunt. Nimis homo primævus creandus erat cum illa cognitione, vi finis (§. 40.). Sed vero ita Deus eum creavit, prouti creandus erat (§. 44.). Ergo creatus erat cum cognitione boni & mali (Scilicet quæ ad finem requirebatur) distincta. Q. e. d.

§. 50.

Hæc vero cognitio fuit mutabilis, poterat augeri & minui.

Cognitio nimis intellectus immutabilis requirit intellectum infinitum, qui omnia possibilia distincte cognoscatur, id quod per se patet. Intellectus vero infinitus in hominem cadere nequit, tanquam qui solum Deo competit (Sch. §. 5.). Homo igitur non capax erat cognitionis immutabilis, adeoque cognitio hominis semper erat mutabilis.

Hoc adeo manifestum est, ut non videatur posse in dubium vocari ab eo, qui modo noverit, omne ens

D,

fini-

finitum esse limitatum & mali Metaphysici non expers.
Porro, qui considerat, Intellectum solum infinitum
involvere immutabilitatem cognitionis, quod vero hic
demonstrandi non locus est. Hinc etiam certum est,
homini semper remanere notiones confusas, & illum
non posse pervenire in omnibus ad notiones semper
distinctas.

§. 51.

*Homo primævus creatus erat cum inclinatione
voluntatis habituali ad bonum, (distincte nempe co-
gnitum).*

Non opus erit, demonstrationem expressis ver-
bis hic adjicere, conferantur modo (§. 44. 38. 41.).

Cum affirmamus, hominem creatum fuisse cum in-
clinatione habituali in bonum; non tamen ex eo sequi-
tur, hominem necessario & coæte bonum appetisse,
hoc enim repugnat libertati ipsius voluntatis, vi cuius
non impossibile erat, ut etiam malum appeteret. Si
enim hoc impossibile fuisset, tum caderet voluntatis li-
bertas, quam ipsi tamen tribuimus (§. 45.).

§. 52.

*Homo vero primævus, ut se inclinaret in malum,
sive, ut appeteret malum, non per se erat impossibile.*

Veritas nimirum certissima est, voluntatem
nil appetere, nisi quod cognoverit (Ignoti enim nul-
la cupido.). Si itaque voluntas aliquid appetit, tum
appetit aliquid cognitum, & quidem sub ratione bo-
ni. Jam vero si non impossibile erat, ut homo ali-
quid cognosceret confuse, adeoque bonum apparens
pro bono vero; tum etiam non impossibile erat, ut
homo appeteret malum (loquor de homine primævo).
Ratio consequentiæ pateret ex eo, quoniam voluntas
sequi-

sequitur Intellectum, adeoque appetere semper supponit cognitum. Atqui non impossibile erat prius, (§. 50.). Ergo nec posterius. **Q. e.** probandum.

Posita enim impossibilitate, quod Voluntas hominis primævi non potuerit appetere malum (intelligo sub ratione boni confuse cogniti), ponenda etiam erit impossibilitas illa, quod homo non potuerit sibi aliquid confuse repræsentare, quod tamen manifesto contradicit (§. 50.) ubi evicimus cognitionis mutabilitatem ex eo, quoniam homo primævus Intellectum habuit & que finitum ac noster.

§. 53.

Hominem primævum & que ac nos appetitum habuisse sensitivum, patet ex historia creationis hominis, Gen. 1. 2 & seqq. tradita. Sed vero sensus, ex quibus oritur inclinatio ad bonum confuse cognitum, subfuisse Intellectui non est dubitandum. Pone, quod non, tum sensus, hinc appetitus sensitivus & affectus contrarii fuissent cognitioni Intellectus & habituali inclinationi ad bonum homini accreatæ, consequenter homo a Deo creatus fuisset ita, ut facultates animæ inferiores cum superioribus certassent, quod fini contrarium est. Tum nempe appetitus sensitivus contrarius fuisset inclinationi voluntatis in bonum, quod contra Dei perfectiones est. Concedendum itaque est, sensus subfuisse intellectui, & appetitum sensitivum concordasse cum voluntatis inclinatione ipsi accreata.

Non vero putandum est, ac si nulla confusa repræsentatio locum habuisset in homine primævo, hoc enim jam diximus (§. 52.) sed dico tantummodo, appetitum sen-

sensitivum, qui oritur ex repræsentatione boni cuiusdam per sensus confuse, non contrarium fuisse inclinationi voluntatis.

§. 54.

Adam habuit cognitionem SS. Trinitatis.

Homo primævus Adam creatus erat a Deo, ut se coleret (§. 30.). Deus vero, dum vult, ut ab homine coleretur, non etiam potest non velle, ut homo ipsum colat talem, qualis est, quod ex eo patet, quoniam Deus non potest intendere cultum, qui suis perfectionibus non respondet. Jam vero homo creandus erat fini convenienter (§. 32.), ergo ita, ut Deum colere posset talem, qualis est, consequenter, ut Deum cognoscat recte. Deus est essentia unus & personis Trinus, id quod ex Theologia Revelata suppono. Non itaque Deus colitur talis, qualis est, nisi colatur ut Trinus in personis, adeoque nisi cognoscatur ut Trinus. Cum itaque Deus volebat ab homine coli, non poterat etiam non velle coli ab ipso tanquam Trinus. Homini itaque opus erat cognitione Trinitatis (§. 32. 34.). Cum itaque Deus semper creet omnia fini convenienter (§. 32.); non dubium est, hominem primævum ita fuisse creatum, ut Deum cognoverit Trinum. Ergo homo primævus habuit cognitionem Trinitatis.

Si quæritur porro, unde nam homo illam cognitionem habuerit? patet ipsum istam habuisse vel ex revelatione vel statim accreatam; ex ratione enim habuisse illam, impossibile est. Ex revelatione quidem illam habere potuit, sed videtur tamen fini convenientius, quod illam habuerit accreatam. Hoc vero ulterius urgere supersedeo, sufficit probasse, hominem illam habuisse. Qui vero homini illam penitus denegare cona-

conatur, ille non satis considerat, illam omnino pertinuisse ad cultum perfectum Deo præstandum, quam Deus non potuit non intendisse. Audiri certe meretur de hac re Rev. WITSIUS in *Oeconom. Fæd.* pag. mibi 10. (§. ibidem 5. & seqq.). Cujus verba sunt: *Cognitionem Trinitatis pertinere ad Intellectus perfectionem, sine qua homo non verum Deum coluisse, sed plane ignotum, quod denique in sequentibus porro argumentis probat, quo plura desiderantem remittimus.* Quomodo vero hæc cognitio ad perfectionem Intellectus faciat, facile probatur. Intellectus nimirum ille pro fine, ad quem homo erat conditus, nempe cultum, censendus est imperfectus, qui cognoscit Deum imperfecte. Sed vero absque cognitione Trinitatis nemo Deum cognoscit, qualis revera in se est. Ergo etiam illa cognitio ad ejus perfectionem, si respiciatur finis, ad quem homini data est, pertinet. Homo vero non cognovit Trinitatem ita, ut cognoverit v. gr. Filium Dei tanquam Redemptorem ipsi generis humani, neque etiam Incarnationem &c. hæc nimirum ad statum hominis primævi non pertinebant, quæ talem; sed cognovit Deum ut Trium, tanquam qui vi suæ essentiæ subsistat talis. Argumenta ex S. S. si quis vellet petere, ille abunde probare posset, quod Adamo Trinitas non fuerit incognita, quæ vero hic adducere nimis foret prolixum. Probant vero asserta Locus Coloss. III. v. 10. coll. cum Joh. XVII. v. 3. & 1 Petr. III. v. 18.

§. 55.

Homini primævo concessum fuit a Deo Dominium Homini in creaturas. Sed vero hoc tantum fuit externum, primævo adeoque non absolutum & independens.

Homini primævo concedendum fuisse Dominium patet ex (§. 42.); Sed vero etiam ipsi a Deo

E

con-

an compe-
tierit do-
minium &
quale?

concessum fuisse patet primo ex (§. 44.), & etiam maxime & clarissime ex locis Sacrae S. Gen. I. Cap. vers. 26. 27. 28. & 29. Ergo habuit Dominium in creaturas. Q. e. primum.

Quoniam vero Dominium in creaturas internum soli Deo competit (§. 24. & Sch. §. 25.); Dominium hominis primævi fuit tantum externum, id quod etiam ipsi sufficiebat (§. 24.). Et, quoniam homo a Deo dependet, ejus dominium, ipsi a Deo concessum, non erat independens, neque absolutum, sed limitatum, quod per se patet.

Apparet ex dictis discrimen, quod est inter Dominium Dei & hominis. Deus nimurum illud habebat a se, homo vero a Deo. Dominium Dei erat externum & internum simul; hominis tantum erat & esse poterat externum. Dominium Dei erat absolutum & independens; hominis vero non. Illud Dei se extendebat ad omnia, hominis vero non poterat, e. gr. in Solem, stellas &c. quæ non sunt in hominis potestate. Quod vero hominis primævi Dominium multo fuerit præstantius, ac illud, quod nos hodie adhuc habemus, in aperto est. Possent quidem multa præterea de Dominio adduci, sed vero illud foret nimis prolixum, adeoque hic subsistendum est.

§. 56.

*Homo pri-
mævus ga-
visus est
immorta-
litate cor-
poris.*

Quemadmodum Sacra Scriptura docet, mortem venisse ex peccato, & illam esse hujus consequens, Epist. Pauli ad Rom. V. v. 12. 18. & VI. v. 2. 3; ita eadem veritate homini primævo tribuenda est immortalitas corporis, quatenus nempe in statu perfecto perseverasset, tum enim non adfuisset ratio mortis.

tis. Quod itaque totum hominis primævi suppositum fuerit immortale dubium non est.

Non vero putandum est, ac si impossibile fuisset per se, ut homo moreretur, hoc enim essentiæ corporis minime repugnat, sed impossibile erat tantum sub conditione, si nempe homo persistisset in perfectione sibi accreata.

§. 57.

Voluntas hominis primævi bonum appetebat, malum vero aversabatur.

Inclinabat enim, se perfectionibus Dei convenienter (§. 48.); Jam vero Voluntas Dei semper appetit bonum, malum vero aversatur (§. 7.); Ergo Voluntas hominis primævi bonum appetebat, malum vero aversabatur.

§. 58.

Poterat tamen fieri, ut appeteret malum, sub ratione boni confuse cognitum.

Per se evidens est, voluntatem sequi cognitionem. Cum jam in antecedentibus dixerimus, non impossibile fuisse, ut homo primævus sibi repræsentaret bonum apparens pro bono vero (§. 46. 50.); Ergo fieri etiam poterat, ut appeteret malum sub ratione boni.

Non cognoscebat enim omnia distincte, si jam aliquid sibi per sensus tanquam bonum repræsentabat; & ope suæ rationis non inquirebat satis, an etiam illud, per sensus ut bonum confuse cognitum, revera tale esset; tum facile fieri poterat, ut, sequens appetitum, ratione non adhibita, bonum apparens appeteret. Quod vero potuerit sibi aliquid confuse repræsentare, de eo dubium fore non credo, dictum enim jam est

(§. 46. & 50.) cognitionem hominis primævi fuisse limitatam quoad objecta, tum etiam subjective, adeoque mutabilem.

§. 59.

Voluntas hominis primævi fuit Sancta.

Nimirum appetit bonum, malum vero aver-sata est (§. 57.); quare, quum sancta talis voluntas dicatur (§. 12.) voluntas hominis primævi fuit Sancta.

§. 60.

Ut adeo Sanctitas voluntatis illius constiterit in illa voluntatis perfectione, qua se perfectionibus sive voluntati Dei conformabat (§. 48.). Sanctitas vero hæc fuit mutabilis, idque ex eo fluit, quoniam appetitus boni mutabilis fuit (§. 58.).

Mutabilitas Sanctitatis hujus Voluntatis in aperto est. Venit enim ex appetitus mali separatione a voluntate, quod patet attenta demonstratione (§. 59.); cum igitur possibile sit, ut Voluntas etiam malum sub ratione boni appetat, tum sequitur per se mutabilitas Sanctitatis.

§. 61.

*Sanctitas itaque Voluntatis hominis primævi non
fuit ipsi essentialis.*

Si enim fuerit essentialis, tum, etiam fuerit immutabilis, necesse est, quod tamen contradicit (§. 60.).

Aliter.

Sanctitas voluntatis consistit in separatione ab appetitu mali, & in appetendo bono (§. 12.), sed potuit fieri, ut voluntas Adami appeteret malum, (§. 58.); Ergo potuit fieri, ut Sanctitas cessaret; fuit adeoque mutabilis, adeoque non essentialis: tunc enim in

*Voluntas
primævi
hominis
tribuenda
est Sancti-
tas.*

*Non ta-
men essen-
tialis.*

in lapsu etiam essentia voluntatis amissa esset, quod absurdum est.

Fuit tamen illa Sanctitas voluntati ita essentialis, ut cum ejus essentia cœperit esse, id est inchoative, non vero constitutive, sed inhæsive.

§. 62.

Patebit hinc etiam differentia maxima Sancta- *Differen-*
tis voluntatis Dei & hominis. Voluntas nempe Dei *tia Sancti-*
Sancta est essentialiter, immutabiliter, & quidem in *tatis Dei*
summo gradu (§. 14.); Hominis vero non essentiali- *& hominis*
ter (§. 61.), adeoque non immutabiliter (§. 60.), non *voluntatis.*
etiam per consequens illimitate.

§. 63.

Voluntati hominis primævi competit Rectitudo. Voluntas.

Homo creatus erat ad cultum (§. 30.), eum- *hominis*
que in finem ipsi data erat Voluntas ejusque inclina- *primi fuit*
tio habitualis (conf. §. 36. 48.). Regula itaque Vo- *Recta.*
luntatis hominis primævi erat, ut appeteret, quod
perfectionibus Dei conforme est. Jam vero, cum
voluntas hominis primævi inclinaverit regulæ conve-
nienter (§. 48.), ipsi etiam competit Rectitudo (§. 17.).

Sacra etiam Scriptura hoc confirmat, quando dicit hominem suisse creatum *rectum* Eccles. VII. 30. Differentia vero Rectitudinis voluntatis Dei & hominis ibidem patet, collatis (§. 18. 58. 61. &c.). Et hæc Rectitudo voluntatis, qua homo primus se conformabat voluntati Dei, procul dubio est, quod Theologi nostri vocant *Justitiam originalem*, contra quam Sociorum gens pestilentissimos gerit errores, qui tamen Dei auxilio facile possunt refelli, sed de his plura hic afferre non permittitur. Videri merentur Co-
E 3
carius,

cejus, in *Summa Theol.* TURRETTINUS, & alii plures, qui Socinianorum aliorumque errores adducunt, & illos refutando veritatem promuant immaculatam.

§. 64.

*Deus ideo
hominem
dictus fa-
cultatibus
& dotibus
ornavit, ut
se coleret,
sui ipsius
& aliorum
perfectio-
nem pro-
moveret.*

Ex superioribus jam manifestum est, ad quem finem Deus hominem creaverit & propter quem finem ipsi dotes illas recensitas dederit, in nullum scilicet alium, quam ut Deum coleret, & sui ipsius aliorumque perfectionem promoveret (§. 30. 32. 34. & seqq.).

Hic nimirum finis erat à Deo intentus proximus, qui distinguendus probe est a finibus intermediis & tandem ultimo, quem Deus intendit.

§. 65.

Cum itaque homo primævus, Adam, exornatus fuerit talibus facultatibus & dotibus, quas in antecedentibus recensuimus; nemo etiam non intelligit, hominem istum primævum & quodcunque Ens Intelligens ex consideratione hominis ejusque perfectionum, removendo denique omnem limitationem, potuisse sibi formare notionem Dei, Entis perfectissimi, id quod hic fusius ostenderé non licet. Hoc itaque erat usus illius, quod Deus hominem in tali statu creaverat. Jam vero, omnem ex re provenientem usum a Deo intendi pro fine, per se verum & notum est. Deus itaque eum in finem hominem ita creavit & adaptavit, ut ex ejus consideratione sibi formare posset notionem Entis perfectissimi Ens intelligens.

Non

Non hic loquor de fine Dei ultimo, sed intermedio
sive remoto. Proximus finis quis fuerit, deinde vide-
bimus.

§. 66.

Similia dicuntur, quæ easdem habent notas *Definitio*
characteristicas. *Similis,*

Vide Cel. BAUMEISTERI *Instit. Met.* §. 103. Notæ
vero characteristicæ vocantur id, ex quo res cognosci-
tur & ab aliis distinguitur.

§. 67.

Deus hominem creavit sibi similem.

Deus, quo-

Deus enim creavit hominem cum Intellectu & modo ho-
voluntate libera (§. 45.), consequenter cum Spiritu, *minem*
qui per suam essentiam immortalis & incorruptibilis *creaverit?*
est. Creavit eum cum cognitione perfectionum Dei
distincta actuali (§. 47.), cum cognitione boni & ma-
li (§. 49.), Ratione voluntatis cum inclinatione habi-
tuali agendi perfectionibus Dei convenienter (§. 48.),
nec non cum habituali inclinatione ad bonum (§. 51.),
hinc etiam cum, ex his consequente, Voluntatis San-
ctitate (§. 59.), & Rectitudine (§. 63.), cum corpo-
ris cum toto supposito immortalitate (§. 56.), & tan-
dem cum Dominio in creaturas (§. 55.). Deus vero
est Ens Simplex (§. 2.), gaudet Intellectu (§. 4.), &
voluntate libera (§. 6.), quod necessario involvit im-
mortalitatem & incorruptibilitatem (§. 1. 2. 3.), co-
gnoscit porro omnia possibilia (§. 5.), vult omne bo-
num (§. 7.), adeoque Voluntatem habet Sanctam
(§. 14.), Rectam (§. 18.); Gaudet Dominio summo
in creaturas (§. 25.). Patet itaque ex his, notas cha-
racteristicas convenire inter se, consequenter, cum
Deus

Deus hominem ita creaverit; creavit eum sibi similem. (§. 66.)

Cave dicas, hominem esse Deo æqualem, Similitudinem enim inter & æqualitatem magna intercedit differentia. Si etiam notæ characteristicae dicuntur esse eadem; non protinus affirmatur, illas esse prorsus æquales, adeoque etiam homo non est dicendus Deo similis absolute talis. Similitudo enim absolute talis est, ubi *omnes* notæ characteristicae eadem sunt, & quidem absolute eadem. Notæ vero characteristicae non sunt absolute eadem, cum illis characteribus Dei. In Deo enim omnia sunt illimitata. In quo homo Deo dissimilis sit, hic exponere fuse ratio circumstan- tiarum non permittit, id quod etiam per se patet.

§. 68.

*Homo pri-
mævus
quare Cre-
atus Deo
similis?*

Cum Deus eum in finem hominem, quemadmodum diximus, creaverit, ut ex ejus consideratione possit formari notio Dei, id est, ut illum repræsentet (§. 65.); non potest etiam non ex eo sequi, Deum hominem ideo sibi similem creasse, ut ipsum repræsentet. Nam ideo, quia homo Deo similis est, potest notio de Deo formari ex consideratione hominis, adeoque patet asserti veritas.

§. 69.

*Image
quid?*

Imago. Entis B dicitur Ens A; si A Enti B eo fine simile factum est, ut Ens B repræsentet. *Imago* itaque, *in abstracto*, est similitudo entis hujus cum illo, eum finem data, ut alterum repræsentet.

Pone, te Pictori mandare, ut picturam conficiat, quæ habeat notas characteristicas cum Cajo respective easdem; ergo jubes, pictorem picturam facere Cajo simi-

similem (§. 66.). Si jam finis tuus hujus conficiendæ picturæ est, ut Cajum illa repræsentet; tūm Pictorem jubes conficere Caji imaginem. Et, si Pictor jussum tuum exacte executus erit, pictura illa erit Caji imago;

§. 70.

Cum Deus creaverit hominem eum in finem *Deus crea-*
fibi similem, ut ipsum repræsentet (§. 68.); evidens *vit homi-*
est, Deum hominem creasse in sua imagine, sive ad sui nem ad sui
imaginem (§. 69.). *imaginem.*

Testatur hoc S. Scriptura expressis verbis Gen. I.
v. 27. ubi Deus dicitur hominem creasse ad imaginem
& secundum similitudinem suam. Ex antecedentibus
quidem nempe (§. 66. & 69.) patet, Similitudinem &
imaginem per se quidem differre; sed vero ex eo ta-
men non concludendum est, verba Gen. I. v. 26. --
imaginem & *similitudinem* significare diversa. Con-
trarium probat GLASSIUS, Philol. S, pag. mibi 555.

§. 71.

Quoniam itaque imago Dei in homine primæ- *In quo con-*
vo consistit in Similitudine ejus cum Deo (§. 59. 70.); *sistat imago*
consistat necesse est *in genere in eo omni*, quo homo *Dei in ge-*
Deo fuit similis. Ergo consistit 1) in Spiritualitate,
& hinc in Spiritus immortalitate, incorruptibilitate,
in Intellectu & Voluntate libera. 2) In cognitione
Dei ejusque perfectionum distincta nec non boni &
mali distincta. 3) *Ratione Voluntatis*, in ejus Sancti-
tate & Rectitudine. 4) denique in Dominio in crea-
turas.

Unusquisque facile per se perspicere poterit, in quo
Dissimilitudo intercedat Deum inter & hominem, quam
certe deprehendet adhuc maximam, adeoque non ne-
cessarium esse duxi, illam ut hic apponem.

F

§. 72.

*Imaginis
primaria
& secunda-
ria defini-
tio.*

Imaginem hominis primariam appellamus, illam hominis cum Deo similitudinem, quæ ad essentiam hominis, ut talis, non pertinebat. Secundariam vero, illam similitudinem, quæ ad essentiam hominis, qua talis, pertinebat.

Suppeditatae hosce definitiones Cel. CARPOVIUS in *Theologia Rev.* (§. 104f.).

§. 72.

*Secundaria
in quo con-
tellectus &
fistat?*

*Hominis itaque primævi Spiritualitas, hinc In-
tellectus & Voluntas libera, porro Spiritus immortali-
tas & incorruptibilitas constituunt imaginem ejus se-
cundariam.*

Notum est, ad essentiam hominis, qua talis, pertinere Spiritualitatem, adeoque etiam Immortalitatem, incorruptibilitatem, Intellectum & Voluntatem liberam. Ergo dicta constituunt Imaginem hominis primævi secundariam (§. 72.).

Spiritualitatem ad essentiam hominis pertinere, nemo sanus negabit, absque enim illa homo definit esse homo. Si vero hæc ad ejus essentiam pertinet; tum etiam per consequens ad illam pertinent, quæ jam diximus.

§. 73.

*An Domi-
nium bo-
minis per-
tineat ad
imaginem
ejus secun-
dariam.*

In (§. 42.) diximus, quod, cum Deus creaverit hominem tales, qui opus haberet ad sui conservationem & perfectionis promotionem variis rebus & creaturis; Deus ipsi, vi finis intenti, debuerit permettere Dominium in creaturas. Ex quo patere arbitror, Dominium pertinuisse ad essentiam hominis eatenus, quatenus absque illo non poterat esse homo talis, qualem Deus eum in hac tellure esse voluerat.

luerat. Cum itaque in hoc etiam fuerit Deo similis (§. 67.) & hæc quidem similitudo sit talis, quæ ad essentiam ejus pertinet (per dicta); evidens est, Dominium etiam pertinere ad imaginem ejus secundariam (§. 72.).

Ex hoc & antecedentibus etiam patebit, quam falsa & & falsissima sit eorum sententia, qui imaginem hominis primævi præcipue quærunt & constituunt in Domino, prouti error falsissimus Socinianorum est. Dominium illud, quod Deus concederat homini, non poterat locum habere, nisi prius haberet imaginem Dei, nam, postquam homo jam factus erat, ipsi dabatur Dominum, uti videre est ex Gen. Cap. I. v. 27. 28. Quod vero Dominium illud primævi hominis multo præstantius fuerit nostro, non erit, qui dubitabit.

§. 75.

Cognitio Dei & perfectionum ejus, ut & boni & Cognitio, mali, in homine primævo erat mutabilis (§. 50.), Vo- homini pri- luntatis Sanctitas & Rectitudo fuit mutabilis (§. 60.), & mævo ac- (§. 52.) Sensuum cum Voluntatis inclinatione confor- matio etiam fuit mutabilis (conf. §. 52. 61.); Ergo non pertinuerunt ad ejus Essentiam. Cognitio Trinitatis ipsi fuit a Deo data (§. 54.) nos vero illam non amplius ha- bemus; ergo etiam non pertinuit ad ejus essentiam, qua hominis talis.

Aliter.

Pone, Cognitionem Dei ejusque perfectionum di- stinctam actualem homini accreatam, ut & cognitio- nem illam boni & mali; porro voluntatis sanctitatem & Rectitudinem, pertinuisse ad hominis primævi essen- tiam, id est, ita intelligendum, ut absque illis non potu- erit esse homo; tum nos non essemus homines, qui per-

fectionem illam Intellectus & Voluntatis non amplius habemus, (id quod ex experientia suppono), qui tamen ab Adamo, homine nempe primævo, omnes descendimus. Concedendum igitur est, Cognitionem Dei & ejus perfectionum, ut & boni malique distinctam, homini primævo accreatam, nec non Voluntatis Sanctitatem & Rectitudinem una cum sensuum cum hac conformatio-ne, non fuisse ipsi essentialia, adeoque non pertinuisse ad ejus essentiam, qua talem.

Posset etiam hoc argumentis, ex Sacra Scriptura petitis, clarissime demonstrari. Ubi enim iurum jubemur nos renovare ad imaginem creantis novum hominem. Porro ibidem jubemur, veterem hominem exuere, vide Col. III. v. 9. 10. Si vero renovandi sumus ad cognitionem primævi hominis ejusque voluntatis Sanctitatem; tum ipse illam debuit amisisse, adeoque illa ipsi non fuit essentialis, alias non potuisset amitti. Sed subsistimus.

§. 76.

Ad imaginem Dei primariam quid pertinet?

Cum itaque hominis primævi cognitio Dei ejusque perfectionum, boni & mali, Voluntatis Sanctitas & Rectitudo, sensuum, hinc affectuum conformatio-cum voluntatis Sanctitate non pertineant ad ejus essentiam (§. 75.), homo tamen in illis similis fuit Deo (§. 67.) & quidem eo fine ita similis factus, ut Deum repræsentet (§. 68.). In similitudine vero illa, quæ tamen ad es-fentiam hominis non pertinet, per quam tamen Deum repræsentat consistat imago Dei primaria (§. 72.); se-quitur hinc Cognitionem Dei, ejusque perfectionum, nec non boni & mali distinctam ipsi homini accreatam; porro Voluntatis Sanctitatem & Rectitudinem, hinc sensuum & affectuum concordationem cum Intellectu & Voluntatis Sanctitate pertinere ad imaginem Dei primariam.

§. 77.

§. 77.

Quicquid in homine primævo ideo locum habuit, *Consequens*
quia in eo fuit *Imago Dei* primaria, illud dicitur *Imagi-* *Imaginis*
nis primariæ *Consequens*. *Dei prima-*
ria quid di-
catur?

§. 78.

Immortalitas hominis primævi quoad corpus erat
consequens imaginis Dei primariæ.

Immortalitas eatenus homini competiit, quatenus *Immorta-*
in perfectione sibi accreata perseverasset (§. 56.); lo- *litas corpo-*
cum habuit itaque ideo in homine, quoniam habebat *ris hominis*
perfectionem illam sibi accreatam, putamus *Imaginem* *primævi*
Dei primariam. Ergo *Immortalitas hominis primævi* *erat conse-*
corporis erat consequens imaginis Dei primariæ (§. 77). *ginis Dei*

Non enim secutura fuisset mors, si homo *imaginem primariæ*.
Dei primariam non amisisset, tum enim non peccasset,
adeoque etiam non adfuisset ratio mortis, utpote quæ
peccati consequens est.

§. 79.

Deus propterea hominem creavit ad sui imaginem, In quem fi-
ut Deum coleret, & una cum divini cultus observatione nem Deus
promoveret sui ipsius & aliorum perfectionem. *creaverit*
bominem
ad sui ima-
ginem?

Creavit enim propterea hominem illis facultati-
bus & dotibus, ut se coleret, & ut sui aliorumque per-
fectionem promoveret (§. 64.). Jam vero in illis fa-
cultybus & dotibus consistit *imago Dei*, & illa con-
stituunt *imaginem Dei* (in abstracto scil.) uti patet ex
collat. (§. 71.). Ergo propterea Deus hominem crea-
vit ad sui *imaginem*, ut se coleret, & ut sui aliorumque
perfectionem promoveret.

§. 80.

Homo primævus, creatus ad imaginem Dei, poterat Usus ejus,
Deum colere, suamque & aliorum perfectionem promo- *quod homo*
vere. *Crea-*
primævus

*creatus
erat ad
imaginem
Dei, quis?*

Creatus erat cum cognitione perfectionum Dei distincta (§. 47.), vi cuius cognoscere poterat, quid perfectiones Dei postularent, & quænam actiones illis essent conformes, quæ vero non. Creatus erat cum cognitione boni & mali distincta (§. 49.), vi cuius cognoscere poterat, quænam actiones tenderent ad sui perfectionem, quæ vero non; adeoque hæc suppeditabat ipsi motiva bonum volendi, malum vero omittendi, (id quod per se satis patere arbitror). Creatus porro erat cum habituali inclinatione agendi perfectionibus Dei convenienter (§. 48.), & cum tali inclinatione voluntatis ad bonum (§. 51.), vi cuius conabatur agere cognitioni conformiter. Denique etiam Dominium habebat in creaturas a Deo ipsi concessum (§. 55.).

Ex his vero patet, ipsum potuisse Deum aetū colere, & simul suam & aliorum perfectionem promovere. Nam ille id potuit, qui instructus fuit illis requisitis, quæ ad cultum aetū præstandum, & ad sui aliorumque perfectionem promovendam sunt necessaria, (consequentiā nemo negare poterit). His vero homo primævus fuit instructus (hoc patet conferendo demonstrata cum (§. 33. 40. 41. 42.). Ergo homo primævus potuit Deum aetū colere, potuit suam & aliorum perfectionem promovere, dum erat creatus ad Imaginem Dei.

§. 81.

*Homo pri-
mævus, ad
imaginem
Dei crea-
tus, erat fi-
ni conve-
nienter,*

Cum itaque homo primævus Deum aetū colere, suamque & aliorum perfectionem promovere potuerit, dum creatus erat ad imaginem Dei (§. 80.), hoc vero finis Erat, ad quem Deus ipsum creaverat (§. 30. 38.); sequitur exinde, *Deum creasse hominem fini conve-
nienter, dum ipsum creaverat ad sui imaginem* (§. 31.).

Homo

Homo nimis creatus, ut cultum Deo actu exhibeat dignum, suam & aliorum perfectionem una cum cultu divino promoveret, si creatus erat cum illis facultatibus & dotibus, quæ requirebant ad finem illum actu implendum; tum dicendus erat fini convenienter creatus (§. 31.). Cum itaque Deus hominem primævum illis dotibus ornatum creaverat, quæ ad finem obtinendum sufficiebant, & quæ Imaginem Dei constituebant, creaverat etiam illum fini convenienter, & quidem dum illum creaverat ad sui Imaginem.

§. 82.

*Deus, vi suæ Sapientiæ, hominem primævum non Homo pri-
poterat non creare ad sui Imaginem.*

Deus enim semper agit summis suis perfectionibus convenienter (§. 16.). Cum itaque gaudeat infinita Sapientia (§. 16.) quæ postulat, ut media adhibeat fini convenientissima (*vi definit. Sapient.*), non potest etiam non semper adhibere media fini intento convenientissima, & quidem vi suæ Sapientiæ. Cum itaque hominem creaverit ad certum finem; non poterat etiam non illum creare fini isti convenienter (§. 43.). Homo vero tum creatus erat fini convenienter, dum creatus erat ad imaginem Dei (§. 81.). Ergo Deus vi suæ Sapientiæ hominem primævum non poterat non creare ad sui Imaginem. Q. e. p.

Præsens proposito ex antecedentibus jam satis manifesta est. Consideremus modo finem, ad quem homo erat creatus, & ea, quæ ad illum ad implendum requiri in antecedentibus diximus. Hoc facto constabit, Deum vi suæ Sapientiæ non potuisse aliter hominem creare, quam in tali statu, in quo Imaginem gerret Sui Exemplaris. Cessantibus enim illis perfectionibus, quæ ad Imaginem Dei pertinent, cessabit etiam, hominem suisse medium fini convenienter instructum.

§. 83.

§. 83.

Cum itaque probaverimus, quod Sapientia Dei Infinita postulaverit, ut Deus hominem primævum crearet ad sui Imaginem, qua scilicet homo primævus aptissimum redderetur Deum glorificandi Instrumentum; putamus etiam, nos nostro satisfecisse proposito & instituto, quod exigebat evincere, & demonstrare Imaginis Dei in homine primævo convenientiam cum fine, ad quem Divina Voluntas hominem esse voluerat. Si vero adhuc sit desiderandum aliquid, monere tandem voluimus, nos omnino studuisse brevitati, ne nimis excrescat opus supra limites dissertationis. Tandem vero Deum precamur Optimum Maximum, ut, quemadmodum ex infinita Bonitate Protoplastos exornavit perfectionibus ineffabilibus & beneficiis valde magnis, quibus haud abusi æternam obtinuissent felicitatem, ita etiam in nobis miseris, qui illas perfectiones pæne omnes amisimus in Adamo, & hinc mortui jacemus in abysso peccatorum, ex infinita sua misericordia velit restaurare pretiosissimum illud, cuius primi nostri parentes jacturam fecerunt nunquam satis deplorandam, quo ita Imagine prædicti Divina iterum comparere possimus Sancti coram Tribunalis Omnipotentis nostri Creatoris, cum spe omnium certissima, æternum felicitate, in communione Domini Nostri Iesu Christi, fruendi consummatissima.

